

En studie av äktenskapspremiens utveckling på den svenska arbetsmarknaden 1968-1991*

av

Katarina Richardson (IFAU)**

2000-06-13

Sammanfattning

Gifta män har högre timlön än ensamstående män. Även män som lever i samboförhållanden eller är skilda tjänar mer än ensamstående män. Löneskillnaden mellan gifta och ensamstående män har minskat sedan 1968, huvudsakligen på grund av att produktivitetsskillnaderna mellan grupperna har minskat. Under denna period genomfördes flera politiska reformer i syfte att förmå makar att dela mer lika på förvärvs- och hushållsarbete. Om löneskillnaden mellan gifta och ensamstående män reflekterar specialisering mellan makar, så är detta resultat förväntat. Longitudinella data indikerar vidare att lönepremierna för gifta män och män som är sambor avspeglar en effekt av äktenskapet och samboförhållandet på mäns löner. Jag finner dock inte att gifta mäns lönepremie ökar med tiden som gift vilket hypotesen om specialisering mellan makar även implicerar.

* Denna uppsats är en reviderad version av Richardson (1997b). Jag är tacksam för värdefulla synpunkter från Anders Björklund, Per-Anders Edin, Anders Forslund, Alan Manning, Jan Selén, Johan Stennek, Marianne Sundström, Eskil Wadensjö, och Yoram Weiss. Tidigare versioner av denna uppsats har presenterat vid the International Conference of Applied Econometrics, Aix-en-Provence 1994, the European Association of Labor Economics 6th Conference, Warsaw 1994, Workshop in Empirical Labor Economics, Oslo 1994.

**Vid eventuella frågor, var vänlig kontakta Katarina Richardson, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, Box 513, 751 20 Uppsala. Tel.: 018-471 7074, Fax: 018-471 7071, E-post: katarina.richardson@ifau.uu.se.

1 Inledning

Gifta män tjänar mer än ogifta män. Även om man jämför män som är lika gamla, har lika lång utbildning och arbetslivserfarenhet så finns en del av denna löneskillnad kvar. Denna löneskillnad mellan gifta och ogifta män brukar benämnas *äktenskapspremie*. I Sverige uppgick äktenskapspremien till drygt åtta procent år 1991. I USA är äktenskapspremien ännu större. Amerikanska gifta män har mellan 10 och 40 procent högre lön än ogifta män (Korenman och Neumark, 1991). Även i flertalet västeuropeiska länder har en äktenskapspremie konstaterats (Schoeni, 1995). Studier kring kvinnors äktenskapspremie ger inte en lika entydig bild. I vissa studier konstateras att kvinnor har en äktenskapspremie (Korenmann och Neumark, 1992), medan det i andra studier konstateras att de inte har någon (Dolton och Makepeace, 1987 och Hill, 1979). Någon svensk studie om kvinnors äktenskapspremie finns inte gjord.

Den manliga äktenskapspremien är ett mycket robust empiriskt resultat. Nästan oavsett vilken statistisk metod och vilket datamaterial man använder erhålls resultatet att gifta män tjänar mer än ogifta män. Trots detta råder ingen enighet kring vad som kan förklara detta fenomen. Traditionella löneteorier förutspår inte heller äktenskapspremien. Fyra typer av förklaringar till äktenskapspremien har framförts inom den nationalekonomiska forskningen. Denna uppsats syftar till att översiktligt beskriva dessa hypoteser samt redovisa det empiriska stöd som respektive hypotes får. Speciell tonvikt läggs vid svenska resultat. Två av hypoteserna, som också är de mest diskuterade, bygger på att gifta män är mer produktiva än ogifta män. Enligt den ena av dessa hypoteser gifter sig män med hög produktivitet oftare än andra män. Enligt den andra hypotesen blir män mer produktiva genom att gifta sig. En orsak kan vara att makar delar upp arbetsuppgifter mellan sig på ett sådant sätt att män blir mer produktiva i förvärvsarbete. Den tredje hypotesen bygger på att gifta män favoriseras av arbetsgivare. Enligt denna hypotes bryr sig arbetsgivaren om hur stor försörjningsbörda en person har. Gifta män har vanligtvis en större försörjningsbörda och arbetsgivaren ger därför gifta män högre lön än vad de ger ogifta män. Den fjärde hypotesen bygger på att gifta och ogifta män har olika preferenser för familjeliv och att det är män som tycker om familjeliv som gifter sig. Eftersom barn är kostsamma godtar gifta män arbeten med sämre arbetsmiljö och erhåller i gengäld en högre lön.

Kunskaper om äktenskapspremiens orsaker kan öka vår förståelse om tre viktiga frågor. Den första frågan är hur löner bestäms. Den andra frågan är vilka konsekvenser har arbetsdelning inom familjen och vilka incitament finns till arbetsdelning. För det tredje kan studier kring äktenskapspremien öka förståelsen för löneskillnaden mellan män och kvinnor: männens äktenskapspremie utgör nästan en tredjedel av löneskillnaden mellan män och kvinnor i USA (Neumark, 1988).

2 Hur stor är äktenskapspremien för män i Sverige?

I denna uppsats utnyttjar jag data från Levnadsnivåundersökningarna, LNU (Eriksson och Åberg, 1987). I LNU finns bland annat detaljerad information om löner, arbetslivserfarenhet, arbetsmiljö, hushållsarbete och civilstånd för ett representativt urval av Sveriges befolkning i åldern 15-75 år för åren 1968, 1974, 1981 och 1991. Jag har valt att studera män i åldern 18-65 år som har ett arbete. I Tabell 1 rapporteras den genomsnittliga timlönen för gifta, sambor, skilda och änklingar samt ensamstående. Kategorin *gifta* är män som är gifta med sin partner. *Sambor* är män som bor tillsammans men sin partner i ett samboförhållande. *Skilda och änklingar* är män som varit gifta men som antingen skilt sig eller blivit änklingar. *Ensamstående* är män som vid intervjutillfället varken är gifta eller sambor men däremot kan de ha separerat från ett tidigare samboförhållande.

Av tabellen framgår att gifta män har ungefär 45 procent högre timlön¹ än ensamstående män 1968. Denna löneskillnad faller till 23 procent 1974 för att åter öka något fram till 1991. Även sambor och skilda män har högre timlön än ensamstående män. 1968 tjänade dessa grupper 32 procent mer än ensamstående män. År 1991 hade dessa löneskillnader minskat till 12 respektive 26 procent.

¹ Löneskillnaden i procent mellan gifta och ogifta män erhålls genom att beräkna ($e^{(7.13-6.76)}$), där e betecknar den naturliga logaritmfunktionen.

Tabell 1. Genomsnittsvärden för anställda män i åldern 18 till 65 år.				
	1968	1974	1981	1991
<i>Genomsnittlig logaritmerad timlön</i>				
Gifta	7,13 (0,37)	7,64 (0,31)	8,35 (0,30)	9,13 (0,32)
Sambor	7,04 (0,28)	7,53 (0,25)	8,23 (0,25)	8,98 (0,25)
Skilda och änklings	7,03 (0,29)	7,60 (0,25)	8,29 (0,26)	9,10 (0,31)
Ensamstående	6,76 (0,46)	7,39 (0,34)	8,12 (0,27)	8,87 (0,25)
<i>Procent i varje urval</i>				
Gifta	69,7	64,1	57,0	52,7
Sambor	2,6	11,0	14,8	16,1
Skilda och änklings	5,3	5,4	6,8	6,1
Ensamstående	22,0	19,8	22,0	25,2
Äktenskapets längd (år) (avser endast gifta)	16,1	16,8	16,9	17,3
Antal observationer	1 761	1 700	1 701	1 566

Källa: Egna beräkningar ur Levnadsnivåundersökningarna

I Tabell 1 ser vi också att benägenheten att ingå äktenskap har minskat betydligt över undersökningsperioden. År 1968 var ungefär 70 procent av männen gifta och endast 3 procent var sambor. År 1991 var 53 procent gifta. Andelen sambor har däremot ökat till 16 procent. Totalt sett har benägenheten att ingå i ett parförhållande sjunkit med ett par procentenheter sedan 1968.

En stor del av löneskillnaderna mellan män med olika civilstånd beror på att grupperna skiljer sig åt vad gäller en mängd olika egenskaper. Till exempel är sambor och ensamstående män i genomsnitt yngre än gifta män och har mindre arbetslivserfarenhet. För att kontrollera för sådana skillnader har jag skattat löneskillnaderna med hjälp av så kallad regressionsanalys, se Richardson (2000) för detaljer om estimeringsmetod. Resultaten presenteras i Tabell 2. Skattningarna i Tabell 2 visar hur stor äktenskapspremien är för män

som är lika gamla, har lika lång utbildning och arbetslivserfarenhet, har lika många barn och som arbetar i samma typ av arbetsmiljö. Antal barn avser här antalet hemmavarande barn under 20 år. Eftersom barn och civilstånd är korrelerade, det vill säga om en man är gift eller sambo så är sannolikheten väsentligt större att han har barn, så skulle det kunna vara så att äktenskapspremien egentligen avspeglar ett samband mellan lön och antal barn. Genom att jämföra män med lika många barn tas en sådan effekt på äktenskapspremien bort. I min studie finner jag ingen effekt av antal barn på mäns löner (Richardson, 1997a).

Tabell 2. Skattningar av äktenskaps med tvärsnittsdata. Jämförelsegruppen är ensamstående män.

	1968	1974	1981	1991
Gifta	0,209 (0,026)**	0,134 (0,023)**	0,082 (0,020)**	0,079 (0,021)**
Sambor	0,145 (0,050)**	0,107 (0,025)**	0,061 (0,019)**	0,035 (0,020)†
Skilda och änklingar	0,143 (0,04)**	0,105 (0,034)**	0,053 (0,028)*	0,049 (0,028)†
Antal observationer	1 761	1 700	1 701	1 565

Anm. Kontrollvariabler är: ålder, ålder i kvadrat, utbildning (antal år) och arbetslivserfarenhet (antal år), arbetslivserfarenhet i kvadrat, dummyvariabler för arbetsmiljön och antal barn. Standardfel anges inom parentes.

† Signifikant at 10 % nivån, * signifikant at 5 % nivån, **signifikant at 1 % nivån,.

Resultaten i Tabell 2 visar att när vi jämför män med liknande bakgrund är löneskillnaderna på grund av civilstånd inte lika stora som i Tabell 1. Skillnader i ålder, utbildning, arbetslivserfarenhet, arbetsmiljö och antal barn har reducerat löneskillnaden med mer än hälften. En positiv och signifikant (statistisk säkerställd) äktenskapspremie kvarstår dock för alla fyra undersökningsåren. 1968 tjänade en gift man 23 procent mer än en motsvarande ensamstående man.² 1991 har äktenskapspremien fallit till 8 procent. Äktenskapspremien har alltså sjunkit från 1968 fram till 1991 med nära 62 procent. Denna förändring är statistiskt säkerställd, se Richardson (2000). Sambor och skilda tjänade 16 respektive 15 procent mer

² Löneskillnaden i procent mellan gifta och ogifta män erhålls genom att beräkna $e^{0.156}$, där e betecknar den naturliga logaritmfunktionen.

än ensamstående män 1968. Men 1991 har även dessa premier minskat: till 4 och 5 procent. Dessa förändringar är inte statistiskt säkerställda.

Ur ett internationellt perspektiv är den svenska äktenskapspremier låg. Korenman och Neumark (1991) finner att äktenskapspremier under senare delen av 1970-talet var 11 procent i USA. I Tyskland tjänar en gift man 28 procent mer än en man som aldrig varit gift (Schoeni, 1995). I samma studie konstateras den norska äktenskapspremier uppgår till 17 procent. Däremot är den finländska äktenskapspremier i nivå med den svenska (Sundqvist, 1994). Dessa resultat är dock inte helt jämförbara eftersom studierna skiljer sig åt, bland annat med avseende på vilka variabler man använder.

Det finns få internationella studier om sambopremier, men Daniel (1991) visar att amerikanska män som är sambor har ungefär hälften så stor premie som de som är gifta. Även den svenska "sambopremier" var ungefär hälften så stor som äktenskapspremier 1991. Åren 1974 och 1981 var dock sambopremier och äktenskapspremier ungefär lika stora.

Trots att vi i Tabell 2 jämför män som till synes är lika kvarstår alltså en beaktansvärd äktenskapspremie. Vad kan förklara denna?

3 Är högproduktiva män mer attraktiva makar?

Denna hypotes utgår från att män är olika produktiva och att det är män med hög produktivitet som gifter sig eller blir sambor, (Becker, 1991). Vissa män kan ha egenskaper som både arbetsgivare och kvinnor värderar högt. Dessa män kommer därför att dels gifta sig i större utsträckning, dels ha större chans till hög lön än de män som saknar dessa egenskaper. Om egenskaperna är svåra att observera för en forskare kommer de att dyka upp som en äktenskapspremie vid beräkningarna, även om det inte är äktenskapet i sig som gjort de gifta männen mer produktiva.^{3 4} De skulle ju enligt denna hypotes vara lika produktiva även utan giftermål.

³ Möjligtvis kan stabilitet och flit vara exempel på sådana egenskaper. Ett annat exempel ges i en studie av Hamermesh och Biddle (1994) som visar att personer som av intervjuaren bedöms ha ett tilltalande

LNU är en så kallad paneldatabas. Det betyder att vissa personer har intervjuats vid fler än ett tillfälle och det är därför möjligt att se hur lön, civilstånd och andra egenskaper ändrats mellan två intervjutillfällen. Genom att studera hur lönen utvecklats för en person mellan två intervjutidpunkter kan man eliminera effekten av ej uppmätt produktivitet på äktenskapspremien. Ett viktigt antagande är dock att dessa egenskaper inte ändras över tiden. I princip undersöks om lönen ändras extra mycket för de personer som gifter sig mellan två intervjutillfällen. Om män som gifter sig får en högre löneökning än andra män är det mer rimligt att tro att äktenskapspremien återspeglar en effekt av äktenskapet.

I Tabell 3 redovisas resultaten från denna analys. Eftersom jag intresserar mig för vad som förklarar förändringen i lön utnyttjar jag två års observationer i taget. Till exempel, i Tabell 3a finns de män som var mellan 18 och 55 år 1968 och som var anställda både 1968 och 1974. Urvalen överensstämmer alltså inte med det urval som redovisas i Tabell 1 och 2. I denna analys är urvalen mindre eftersom jag valt ut de personer som har intervjuats vid två på varandra följande intervjutillfällen och som dessutom var anställda vid båda tillfällena. Urvalen i Tabell 3b och 3c är konstruerade på samma sätt som urvalet i Tabell 3a.

I Tabell 3 redovisas dels skattningar av äktenskapspremien om man inte tar hänsyn till ej observerade egenskaper, eftersom urvalet av män delvis är annorlunda. Dessa skattningar kallas tvärsnittsskattningar i Tabell 3. Dels redovisas de skattningar där icke observerade egenskaper har eliminerats. De kallas longitudinella skattningar i tabellen.

Av Tabell 3 modell 1, framgår att gifta män tjänade drygt 10 procent mer (se fotnot 1) och sambor drygt 18 procent mer än ensamstående män i urvalet 1968-1974. Dessa resultat är statistiskt säkerställda. Trots att effekter på av ej uppmätta egenskaper eliminerats visar resultaten att gifta män och sambor tjänar mer än ogifta män. För sambor är premien nu till och med större. Det indikerar att äktenskapspremien inte kan förklaras av att högproduktiva män gifter sig i större utsträckning än andra män. Istället pekar resultaten på att män blir mer produktiva genom att gifta sig eller bli sambo. Män

utseende har högre lön än andra personer. Om personer med tilltalande utseende också har lättare att finna någon att gifta sig med kommer en äktenskapspremie att uppstå.

⁴ Det kan också vara så att män med hög lön har högre chanser att bli och förbli gifta. I detta fall är det den höga lönen som direkt påverkar ökar chanserna till äktenskap och inte en tredje ej uppmätt egenskap. Denna direkta relation mellan lön och äktenskap har diskuterats av Becker, Landes och Michael (1977). De finner ett visst empiriskt stöd för denna hypotes.

Tabell 3. Skattningar av äktenskapspremien med hjälp av longitudinella data. Beroende variabel är: (logaritmerad timlön 74)-(logaritmerad lön 1968) för i Tabell 3a. Den beroende variabeln är konstruerad på motsvarande sätt för de resterande två urvalen.

Tabell 3a Män, 18 till 55 år gamla 1968 med anställning både 1968 och 1974.
Antal observationer: 1 128.

	Tvärsnittsskattningar		Longitudinella skattningar	
	1968	1974	Model 1	Model 2
Gifta	0,126 (0,026)**	0,071 (0,026)**	0,100 (0,031)**	0,106 (0,031)**
Sambor	0,096 (0,054)†	0,059 (0,031)†	0,169 (0,033)**	0,139 (0,035)**
Skilda och änklings	0,082 (0,044)†	0,028 (0,036)	0,043 (0,043)	0,002 (0,047)
Äktenskapets längd/1000				-9,887 (4,657)**
(Äktenskapets längd) ² /1000				0,223 (0,143)
R ² justerat	0,479	0,354	0,109	0,120

Tabell 3b Män, 18 till 55 år gamla 1974 och med anställning både 1974 och 1981.
Antal observationer: 1 135.

	Tvärsnittsskattningar		Longitudinella skattningar	
	1974	1981	Model 1	Model 2
Gifta	0,115 (0,026)**	0,098 (0,026)**	0,114 (0,031)**	0,120 (0,031)**
Sambor	0,087 (0,027)**	0,071 (0,030)*	0,048 (0,026) †	0,032 (0,027)
Skilda och änklings	0,071 (0,041) †	0,044 (0,034)	0,109 (0,042)**	0,065 (0,045)
Äktenskapets längd/1000				-6,907 (3,587)†
(Äktenskapets längd) ² /1000				0,102 (0,011)
R ² justerat	0,357	0,293	0,058	0,058

Tabell 3c Män, 18 till 55 år gamla 1981 och med anställning både 1981 och 1991.
Antal observationer: 972.

	Tvärsnittskattningar		Longitudinella skattningar	
	1981	1991	Model 1	Model 2
Gifta	0,083 (0,030)**	0,121 (0,031)**	0,091 (0,030)**	0,085 (0,030)*
Sambor	0,050 (0,027)†	0,069 (0,034)*	0,043 (0,025)†	0,048 (0,025)†
Skilda och änklings	0,064 (0,045)	0,131 (0,039)**	0,130 (0,040)**	0,142 (0,042)**
Äktenskapets längd/1000				3,073 (2,848)
(Äktenskapets längd) ² /1000				-0,063 (0,078)
R ² justerat	0,301	0,315	0,056	0,083

Anm. Kontrollvariabler är förändring i: utbildning (antal år), arbetslivserfarenhet (antal år), arbetslivserfarenhet i kvadrat, variabler för arbetsmiljön respektive antal barn. Standardfel anges inom parentes.

† Signifikant at 10 % nivån, * signifikant at 5 % nivån, **signifikant at 1 % nivån,.

som skiljer sig (eller blir änklings) erhåller en lägre löneökningstakt (0,043-0,100) än ensamstående män mellan 1968 och 1974. Skilda mäns (relativa) löneökningstakt utvecklas dock gynnsamt över undersökningsperioden. I urvalet 1981-1991 får män som skiljer sig 4 procent högre löneökningstakt än ogifta män. Denna effekt kan dock vara specifik för detta urval, och bör tolkas med viss försiktighet.

Jämför vi resultaten i Tabellerna 3a-3c finner vi att premien för gifta män sjunker med ungefär 10 procent. Även sambopremien sjunker över perioden. Däremot tycks det vara så att skilda mäns äktenskapspremie ökar under perioden.

I amerikanska studier finner man, såsom i denna studie, att äktenskapspremien kvarstår när effekten av ej uppmätta egenskaper rensas bort. Exempelvis finner (Korenman och Neumark, 1991) och även (Daniel, 1991) att den amerikanska äktenskapspremien reduceras med drygt hälften när hänsyn tas till ej uppmätta egenskaper. Slutsatsen är att ej observerade egenskaper inte kan förklara hela äktenskapspremien. Istället tycks det vara så att äktenskap och samboförhållanden tycks ha en effekt på mäns timlön. Detta resultat leder oss till nästa fråga: Leder specialisering mellan makar till att män blir mer produktiva?

4 Gör äktenskapet män mer produktiva?

På vilket sätt kan män bli mer produktiva på grund av att de gifter sig? Becker (1991) föreslår att det kan vara lönsamt om en av makarna koncentrerar sig på förvärvsarbete och investerar i humankapital (kunskap) som ökar produktiviteten i förvärvsarbete medan den andra specialiserar sig på hushållsarbete och investerar i humankapital som ökar produktiviteten i hushållsarbete. Av orsaker som ej förklaras av teorin är det vanligtvis mannen som specialiserar sig på förvärvsarbete och kvinnan som specialiserar sig på hushållsarbete.⁵ Den första implikationen av Beckers hypotes är att eftersom ensamstående personer inte kan specialisera sig kan vi förvänta oss att gifta män tjänar mer än ensamstående män. Redan i förra avsnittet konstaterades att det tycks finnas en effekt av äktenskap och samboförhållanden. Detta resultat är i linje med Beckers hypotes.

Å andra sidan behöver ju inte denna effekt nödvändigtvis reflektera specialisering. Det kan ju vara så att makar uppmuntrar varandra på ett sådant sätt att män blir mer produktiva i förvärvsarbete. Det vore därför önskvärt att försöka mäta graden av specialisering mer direkt.

En testbar implikation av Beckers hypotes är att äktenskapspremien bör öka med tiden som gift eftersom investeringar i humankapital tar tid.⁶ I Tabell 3 modell 2 rapporteras skattningar där jag inkluderat variablerna *äktenskapets längd* och *äktenskapets längd i kvadrat*. Observera att dessa variabler endast avser gifta män. I skattningarna har jag eliminerat effekterna av ej uppmätta egenskaper. För gifta män kan jag via registerdata spåra

⁵ Becker argumenterar för att kvinnor kan ha (komparativa) fördelar i hushållsarbete på grund av biologiska skillnader mellan män och kvinnor. Det betyder inte att män är mer produktiva än kvinnor i förvärvsarbete. Om män och kvinnor är lika produktiva i förvärvsarbete men kvinnor är mer produktiva i hushållsarbete kan det vara lönsamt för makarna att dela på arbetsuppgifterna på ett traditionellt vis. Kvinnor gör stora investeringar i barnen och är därför enligt Becker mer benägna att ta hand om dem. Becker menar också att det finns en komplementaritet mellan att vänta barn och barnpassning.

⁶ Hushållsarbete kan också tänkas ha en mer direkt effekt på lönen, dvs en effekt som inte går via investeringar i humankapital. Makarna kan specialisera sig genom att välja arbeten som kräver olika grad av engagemang och ansträngning. Till exempel kan kvinnor tänkas förvärvsarbete i yrken som inte kräver en stor ansträngning om de dessutom skall arbeta i hemmet. Om männen slipper hushållsarbetet kan de med full kraft gå in för arbetet och på så sätt få en högre lön.

när de gifte sig (bytte civilstånd).⁷ Eftersom sambor lever i ett informellt förhållande kan jag inte spåra i några register hur länge de varit sambor.

Resultaten i Tabell 5a, urvalet 1968-1974 visar att koefficienten för äktenskapets längd är negativ, statistiskt säkerställd, men mycket liten. Koefficienten framför samma variabel kvadrerad är inte signifikant (statistiskt säkerställd) skild från noll. Relationen mellan äktenskapets längd och timlönen tyck vara mer eller mindre lika i Tabell 3b som avser urvalet 1974-1981. I urvalet 1981-1991 är koefficienten till variabeln äktenskapets längd positiv medan kvadratens koefficient är negativ. Vi kan dock inte förkasta hypotesen att koefficienterna samtidigt är noll. Sambandet tycks dock vara svagt och variera över undersökningsperioden. Några entydiga slutsatser kan därmed inte dras.

Dessa resultat skiljer sig från de resultat som erhållits från undersökningar baserade på amerikanska data. Korenman och Neumark (1991) finner att äktenskapspremien för amerikanska män stiger gradvis med äktenskapets längd. Lönen ökar med ungefär 2 procent per år under de första åren efter giftermålet. De använder samma specifikation som analysen i detta avsnitt; en dummyvariabel för civilstånd, tid gift samt tid gift i kvadrat. De finner att effekten av äktenskapet uppstår gradvis. De finner, i motsats till mig, ingen omedelbar effekt efter giftermålet.

Det finns förstås andra möjligheter att undersöka huruvida Beckers hypotes har empiriskt stöd. Till exempel kan man undersöka om makans (eller sambons) arbetstider påverkar mannens lön. De studier som finns är främst baserade på amerikanska data, och ger inget entydigt stöd för Beckers hypotes om specialisering mellan makar. Å ena sidan finner Daniel (1991) att ju fler timmar maken förvärvsarbetar desto lägre lön får maken. Å andra sidan, finner Loh (1995) att mäns äktenskapspremie inte påverkas av huruvida maken arbetar i hushållet eller deltar i arbetskraften. Hersch (1991b) finner att mäns hushållsarbets tid påverkar mäns löner positivt medan kvinnors löner påverkas negativt av hushållsarbete.

Beckers hypotes kan hjälpa oss förstå varför äktenskapspremien har minskat under de senaste 20 åren. I Sverige har flera politiska reformer genomförts för att förmå makar att dela mer lika på förvärvsarbete. 1971 ersattes sambeskattningen av makarnas inkomst av

⁷ 1968 tillfrågades intervjupersonen när de gifte sig för första gången. Jag använder denna information som ett mått på hur länge äktenskap varat. Detta förfaringsätt innebär antagligen att jag överskattar

individuell beskattning som tillsammans med en progressiv skatteskala gör det lönsamt för makarna att dela mer lika på förvärvsarbete. En annan viktig reform är utbyggnaden av offentlig och subventionerad barnomsorg, som började i liten skala på 1960-talet och som gradvis expanderat sedan dess. En indikation på att dessa reformer har uppmuntrat makar att dela mer lika på förvärvsarbete är den stora ökningen av kvinnors arbetskraftsdeltagande, som fortfarande är bland de högsta i OECD-länderna. En annan indikation är att sedan 1974 har gifta män mer än fördubblat, medan gifta kvinnor har halverat den tid de lägger ned på hushållsarbetsuppgifter (Nermo, 1994). Trots denna utveckling delar makar fortfarande inte lika på förvärvs- och hushållsarbete.

När en man ägnar mer tid åt hushållsarbetsuppgifter borde vi enligt Becker förvänta oss att han investerar mindre i humankapital som ökar produktiviteten i förvärvsarbete. En jämnare fördelning av förvärvs- och hushållsarbetsuppgifter mellan makar borde därför resultera i en minskad äktenskapspremie. Den minskade äktenskapspremien kan tolkas som ett stöd för Beckers hypotes om specialisering och som en indikation på att de politiska reformerna har haft avsedd effekt.

Denna minskning av äktenskapspremien sedan 1968 kan å andra sidan bero på att ersättningen för specialisering minskat sedan 1960-talet. Under 1960- och 1970-talet minskade nästan alla löneskillnader, oavsett hur man mäter dem. Exempelvis minskade avkastningen på utbildning och även löneskillnaderna mellan olika åldersgrupper minskade.⁸ Äktenskapspremien skulle alltså också ha kunnat minska på grund av att ersättningen för specialisering minskat och inte på grund av att gifta män specialiserar sig i mindre utsträckning 1991 än 1968. För att undersöka detta närmare utnyttjar jag i Richardson (2000) en statistisk metod som gör det möjligt att undersöka om äktenskapspremien minskat till följd av att gifta och ensamstående män blivit mer lika i genomsnittlig nivå på egenskaper eller om det beror på en trend av minskad ersättning för olika egenskaper. Min slutsats är att minskningen i äktenskapspremien endast marginellt kan förklaras av minskad ersättning för dessa egenskaper. Snarare tycks förklaringen vara att produktivitetsskillnaderna mellan gifta och ensamstående män har minskat sedan 1968. Blackburn och Sanders (1994) liksom Grey

längden på vissa individers äktenskap.

⁸ Orsakerna till denna minskade lönespridning diskuteras av Edin och Holmlund (1995).

(1997) konstaterar att den amerikanska äktenskapspremien minskat de senaste decennierna. Även de drar slutsatsen att skillnaden i egenskaper mellan gifta och ogifta minskat över tiden.

5 Favoriseras gifta män på arbetsmarknaden?

Hill (1979) för fram hypotesen att arbetsgivare gynnar anställda med fru och barn. Arbetsgivaren ger gifta män med barn högre lön, inte på grund av att gifta män är mer produktiva, utan för att arbetsgivaren bryr sig om att gifta män vanligtvis har en högre försörjningsbörda. Hill finner att när hon kontrollerar för en mängd olika faktorer såsom utbildning, arbetslivserfarenhet och flera olika arbetsmiljöfaktorer, så kvarstår en äktenskapspremie om 25 procent för vita amerikanska män. Hon finner också att ju fler barn männen har, desto högre lön får de. Richardson (1997a) finner inte något samband mellan lön och antal barn, trots kontroll för flera arbetsmiljöfaktorer. Detta resultat talar mot hypotesen att gifta män favoriseras på grund av sin försörjningsbörda. Om arbetsgivaren bryr sig om personens försörjningsbörda borde även antal barn påverka mannens lön.

6 Väljer gifta och ogifta män olika typer av arbeten?

Reed och Harford (1988) argumenterar för att gifta och ensamstående män har olika preferenser för familjeliv och att det är män som tycker om familjeliv gifter sig. Med familjeliv följer ofta högre utgifter för boende och utgifter för barnens försörjning. Gifta män väljer därför att arbeta i yrken som inte har så bra arbetsmiljö men som istället ger en hög pekuniär ersättning. De ogifta männen väljer att arbeta i yrken med bättre arbetsmiljö men med en lägre pekuniär lön. Sammantaget skulle gifta och ogifta män ersättas lika för sin arbetsinsats, men de väljer att ta ut ersättningen på olika sätt. Äktenskapspremien uppstår enligt denna hypotes på grund av att man vanligtvis mäter timlönen som ersättningen för arbete. Om man jämför män som arbetar under liknande betingelser skulle det därför inte finnas någon löneskillnad mellan

gifta och ogifta män. Richardson (1997a) finner att äktenskapspremien minskar något vid kontroll av arbetsmiljövariabler men dessa variabler kan inte förklara hela äktenskapspremien. Hill (1979) finner i en studie baserad på amerikanska data att äktenskapspremien ökar när hon kontrollerar för arbetsmiljö. Hersch (1991a) finner att äktenskapspremien för amerikanska män minskar när hon kontrollerar för arbetsmiljö och antal barn. Sammanfattningsvis tycks det alltså vara så att gifta och ensamstående män fördelar sig olika över yrken med olika typer av arbetsmiljö men detta kan inte förklara hela äktenskapspremien.

7 Slutsats

Gifta män tjänar mer än ogifta män. Detta empiriska samband mellan civilstånd och lön är mycket robust och har konstaterats i såväl Sverige som många andra länder. I denna uppsats diskuteras fyra förklaringar till äktenskapspremien. De två första hypoteserna bygger på att gifta män är mer produktiva än ogifta män. Enligt den ena av dessa hypoteser, ”selektionshypotesen,” gifter sig män med hög produktivitet oftare än andra män. Enligt den andra hypotesen blir män mer produktiva genom att gifta sig. En orsak kan vara att makar delar upp arbetsuppgifter mellan sig på ett sådant sätt att män blir mer produktiva i förvärvsarbete. Den tredje hypotesen, ”favoriseringshypotesen,” är att arbetsgivare bryr sig om mäns försörjningsbörda och därför ger gifta män högre lön än vad de ger ogifta män. Slutligen, ”kompensationshypotesen” utgår från att äktenskapspremien reflekterar en kompenserande löneskillnad. På grund av hög försörjningsbörda godtar gifta män arbeten med sämre arbetsmiljö och erhåller i gengäld en hög lön. Resultaten i denna studie pekar mot att äktenskapet och samboförhållandet påverkar mäns produktivitet i förvärvsarbetet positivt. Förklaringen att gifta män specialiserar sig på förvärvsarbete får dock inget entydigt empiriskt stöd. De två sistnämnda hypoteserna erhåller inte något empiriskt stöd.

Dessa resultat har åtminstone tre vidare implikationer. För det första ökar resultaten vår förståelse av hur löner bestäms. Enligt traditionella teorier återspeglar lönedifferenser skillnader i produktivitet mellan individer eller skillnader mellan olika arbeten, till exempel vad gäller

arbetsmiljö. Stödet för den produktivitetsrelaterade hypotesen och avsaknaden av stöd för kompensationshypotesen tyder på att äktenskapspremien främst reflekterar produktivitetsskillnader mellan individer.

För det andra ökar resultaten vår förståelse av vilka incitament det finns för arbetsdelning inom familjen, det vill säga att en av makarna specialiserar sig på förvärvsarbete och den andra på hushållsarbete. Sedan 1960-talet har flera reformer genomförts som minskat incitamenten till arbetsdelning mellan makar. Exempel är införandet av särbeskattning av makars arbetsinkomster och det ökade utbudet av subventionerad barnomsorg. Jag finner att äktenskapspremien minskar mellan 1968 och 1991 med mer än 60 procent, huvudsakligen på grund av att produktivitetsskillnaderna mellan gifta och ensamstående män minskat. Däremot tycks inte äktenskapspremien minskat på grund av att ersättningen för dessa egenskaper minskat. En möjlig förklaring är att gifta män specialiserar sig i allt mindre utsträckning på förvärvsarbete. Den minskade äktenskapspremien antyder att det är de politiska reformerna som haft avsedd effekt.

För det tredje fördjupar resultaten vår kunskap om löneskillnader mellan män och kvinnor. le Grand (1991) finner att kvinnor inte har någon äktenskapspremie.⁹ Av samma studie framgår att en tredjedel av skillnaden mellan mäns och kvinnors löner utgörs av mäns äktenskapspremie. En ökad förståelse av denna kan således förklara en väsentlig del av könslönegapet.

Denna uppsats har diskuterat och analyserat olika förklaringar till mäns äktenskapspremie. Ökad kunskap om varför kvinnor inte har någon motsvarande äktenskapspremie vore önskvärd. Är det så att även kvinnor med hög dold produktivitet gifter sig i större utsträckning än andra kvinnor men att denna effekt motverkas av en negativ effekt på kvinnors löner av arbetsdelning i hushållet?

⁹ le Grand använder LNU för 1981 och erhåller en skattning på mäns äktenskapspremie ungefär i nivå med min skattning i tabell 2. Vissa skillnader mellan studierna finns dock. Exempelvis använder vi delvis olika kontrollvariabler.

Referenser

- Becker, Gary (1991) *A Treatise on the Family*. Cambridge, MA.: Harvard University Press.
- Becker, Gary; Landes, Elisabeth & Michael, Robert (1977) "An Economic Analysis of Marital Instability." *Journal of Political Economy* 85, s.1141-87.
- Blackburn, McKinley & Korenman, Sanders (1994) "The Declining Marital Status Earnings Differentials." *Journal of Population Economics* 7(3), s. 247-70.
- Daniel, Kermit (1991) "Does Marriage Make Men More Productive?" Mimeo. The University of Chicago.
- Edin, Per Anders & Holmlund, Bertil (1995) "The Swedish Wage Structure: The Rise and Fall of Solidarity Wage Policy?" i R. Freeman och L. Katz (red) *Differences and Changes in Wage Structures*, University of Chicago Press.
- Erikson, Robert & Åberg, Rune (1987) *Welfare in Transition - Living Conditions in Sweden 1968-1981*. Oxford: Clarendon Press, .
- Gray, Jeffrey S (1997) "The Fall in Men's Return to Marriage." *Journal of Human Resources*
- Hamermesh, Daniel S. & Biddle, Jeff E. (1994) "Beauty and the Labor Market." *American Economic Review* 84 s.1174-1194.
- Hersch, Joni (1991a) "Male-Female Differences in Hourly Wages: The Role of Human Capital, Working Conditions and Housework." *Industrial and Labor Relations Review* 44, s.746-59.
- Hersch, Joni (1991b) "The Impact of Nonmarket Work on Market Wages." *American Economic Review* 81 s. 157-60.
- Hersch, Joni & Stratton, Leslie S. (1994) "Housework, Wages, and the Division of Housework Time for Employed Spouses." *American Economic Review* 84, s. 120-25.
- Hill, Martha (1979) "The Wage Effects of Marital Status and Children." *The Journal of Human Resources* 14, s. 579-94.
- Korenman, Sanders & Neumark, David (1991) "Does Marriage Really Make Men More Productive?" *The Journal of Human Resources* 26, s. 282-307.
- Korenman, Sanders & Neumark, David (1992) "Marriage, Motherhood, and Wages." *The Journal of Human Resources* 27, s. 233-55.

Loh, Eng Seng (1996) "Productivity Differences and the Marriage Wage Premium for White Males." *The Journal of Human Resources* 31, s.565-89.

Nermo, Magnus (1994) "Den ofullbordade jämlikheten." I *Vardagens villkor - Levnadsförhållanden i Sverige under tre decennier*, Red. Johan Fritzell och Olle Lundberg. Stockholm: Brombergs, .

Neumark, David (1988) "Employers' Discriminatory Behavior and the Estimation of Wage Discrimination." *The Journal of Human Resources* 23, s. 279-95.

Reed, Robert & Harford, Kathleen (1989) "The Marriage Premium and Compensating Wage Differentials." *Journal of Population Economics* 2, s. 237-65.

Richardson, Katarina (1997a) "Evolution of the Marriage Premium in the Swedish Labor Market 1968-1991" *Essays on Family and Labor*," Institutet för social forskning Stockholms universitet, avhandlingsserien 28, Akademityck. Edsbruk.

Richardson, Katarina (1997a) "Familjeförhållanden och löneutveckling" i Inga Persson och Eskil Wadensjö (red.) *Kvinnors och mäns löner – varför så olika?*" SOU 1997:136. Fritzes, Stockholm.

Richardson, Katarina (2000) "Evolution of the Marriage Premium in the Swedish Labor Market 1968-1991" Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, working paper, 2000:5.

Schoeni, Robert F. (1995) "Marital Status and Earnings in Developed Countries." *The Journal of Population Economics* 8(4): 351-59.

Statistics Sweden (1993) *Barnens familjeförhållanden år 1990*. Statistiska meddelanden. Örebro: SCB-tryck.